

Рзаханова Гүльмира Аманкелдиевна

№13 гимназия мектебінің қазақ тілі мен әдебиет пәні мұғалімі

Қазақстан Республикасы, Маңғыстау облысы, Ақтау қаласы

Жаңартылған білім мазмұны бойынша дифференциалды оқытудың тиімді әдістері

Ұлы Абай үнемі сынға алған масылдық қоғамға ешқашан жақсылық әкелген емес. Соны түсінетін жастарымыз тек біліммен қаруланып, еңбекке ғана арқа сүйеуі тиіс. Адам капиталына, білім саласына қойылатын талаптар мүлдем өзгеше. Сапалы білім қарқынды дамудың басты шартына айналды. Тәрбие – сапалы білімнің негізгі арқауы, дінгегі. Әл-Фарабидің «Тәрбиесіз берілген білім – адамзаттың қас жауы» деген сөзі барша білім саласы қызметкерлерінің бой түзер бағдары болуы тиіс. Ұстазсыз адам болмайды. Бәріміз де кезінде мұғалімнің тәлімін алып, білімін үйрендік. Сондықтан, болашаққа жол сілтейтін мұғалімнің еңбегін лайықты бағалау – өте маңызды міндет. "Бұл үшін бір орында тұрып қалмай, ілгерілеуіміз керек. Сондықтан білімі мен ойы озық ұрпақты тәрбиелейтін мұғалімдер қауымына зор жауапкершілік жүктеледі. Сіздердің бүгінгі шәкірттеріңіз – Қазақстанның жарқын болашағы. Сапалы білім – жетістікке жетудің жолы әрі экономиканы дамытудың басты құралы. Бүгінгі күннің ең маңызды мәселелерінің бірі- барлық оқушылардың бағдарламалық материалды сапалы игеруі. Сондықтан да, айтпақшы, біз дифференциалды оқыту туралы айтуға тиіспіз, ол әрбір оқушы өзін-өзі жүзеге асыра алатын, өзін-өзі танитын, іс жүзінде өзін таба алатын, мектепте "табыс жағдайын" сезінетін және өмір сүре алатын білім беру кеңістігін құруды көздейді. Ең алдымен, "дифференциация" ұғымын нақтылауды ұсынамын: "саралап оқыту – бұл әр түрлі қабілеті бар балаларды бір сыныпта оқыту технологиясы. Оқушылардың жеке тұлға ретінде дамуына қолайлы жағдай жасау". Саралап оқытудың негізгі міндеті - әрбір оқушыны жұмысқа тарту, "әлсіздерге" көмек көрсету, "күштілердің" қабілеттерін дамыту. Қазіргі таңдағы жаңа форматтағы жаңашыл мұғалім-

ұйымдастырушы, бағыт беруші, сабаққа қойылған мақсат-міндеттер мен күтілетін нәтиженің орындалуын қадағалаушы. Әрбір ұстаз әр баланың талабын оның ішкі жан дүниесін жүрегінен ұға алу керек. Жаңа формация мұғалімі-бұл пәндік білім жүйесінің, іскерлік пен дағдының, кез-келген ғылыми білім сапасын меңгерген маман ғана емес, оқыту технологиясының жүйесімен, оқушылардың өмірге дағдыландыру құзырлығын айқындау бағытындағы әдіс-тәсілдерімен қаруланған тұлға. Ал оқушы ізденуші, білімді өз бетімен меңгеріп, тақырыптың мақсатына өзі жетуі керек. Оқудағы жаңа тәсілдер балаларға оқуды өз бетінше жалғастыруға қажет білімді жинау жауапкершілігін түсінуге, оны өз мойнына қалай алуға болатынын көрсетуге көмектеседі. Үздіксіз білім берудегі жаңа тәсілдер оқыту әдістерін өзгертудегі жаңа бастама, бұл *сындарлы оқыту теориясының* негіздерін қамтыған. Бұл теория оқушылардың ойлануын дамытуда олардың бұрынғы алған білімдері мен жаңа немесе сыныптағы түрлі дерек көздерінен, мұғалімнен, оқулықтан және достарынан алған білімдерімен өзара әрекеттесуі жағдайында жүзеге асады деген тұжырымға негізделген. Мұғалімнің білім беруі мен оқытудың қазіргі замандағы әдістері негізгі жеті модульге бөлінеді.

1. Оқыту мен оқытудағы жаңа тәсілдер.
2. Сыни тұрғыдан ойлауға үйрету.
3. Оқыту үшін бағалау және оқуды бағалау
4. Оқыту мен оқуда ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалану.
5. Талантты және дарынды балаларды оқыту.
6. Оқушылардың жас ерекшелігіне сәйкес оқыту.
7. Оқытуды басқару және көшбасшылық.

Сабақта дифференциацияны: Топшілік дифференциация – оқушылар жеке ерекшеліктерін немесе дайындық дәрежесін ескере отырып топтарға бөлінеді. Топтық дифференциация-сыныптарды топтарға бөлу, олардың әрқайсысы өз тапсырмасын орындайды(ұжымдық жұмыс болуы мүмкін).

Фронтальды дифференциация-оқушылар бір жаттығуды орындайды, бірақ мұғалім оның тапсырмаларын күрделілік дәрежесі бойынша әртүрлі балаларға бөледі. Жеке дифференциация-әрбір оқушы өз тапсырмасын өз бетінше немесе мұғалімнің көмегімен орындайды. Дифференциалды оқытуда әлсіз оқушылармен жұмыста сабақтан соң, қосымша дайындалуды қажет етпейді. Дифференциалды оқыту процесінде оқушылардың бір топтан, екінші топқа көшуі мүмкін. Көшу немесе ауысу оқушының даму деңгейінің өзгеруінен, сабақта білім алуда қызығушылығының тууына талаптануда, оқу бағыттылығының жоғарлауы және кемшіліктерді толықтыруында қамтамасыз етіледі. Дифференциалды оқытудың болашағы оның оның формаларының жаңа типологиясын жүзеге асырумен байланысты. Оның мәні мынада: оқушылардың ерекшелігінің типологиясы негізінде тұрақты класс немесе топ құру, оқушылардың жеке ерекшеліктерін ескеріп, жан - жақты дайындықты жүзеге асыру. Барлық оқушылардың оқуға қабілеттілігінің дамуы мен дайындық деңгейі бірдей болмаған жағдайда дифференциалды оқыту технологиясы қолданылады. Жеке қабілеттері ескерілмей, тек жас ерекшелігіне байланысты жиналған 25-30 оқушы білімді бірдей және тең меңгермейді. Кейбір оқушыларда өз жасына сай ойлауға икемділігі, ширақтылығы болмайды, жинақтап қорыта білмейді, осыдан кейін оқу материалдарынан қала бастайды. Бұндай оқушылардың білімге деген қызығушылығы жоғалады, оқуға деген теріс көзқарасы пайда болады. Бұл үлгермеушілікке әкеліп соғады. Жақсы оқитын оқушылармен де жұмыс істеу қиын, себебі, мұғалім сабақты «орташа» оқитын оқушының қабілетіне негіздейді. Олар біртіндеп оқу тапсырмаларын орындауда жеңілдіктерге үйренеді және бірінші қиындықтар өз-өзіне сенбеушілік, сасқалақтау туады. Ал, бұл үлгерімнің төмендеуіне әкеледі. Сондықтан, әрбір оқушының жоғары үлгерімділігіне жетудің міндеті дифференциалды оқытуда оқушының жеке ерекшелігін ескеру негізінде шешіледі.